

Josef Pánek – nuceně nasazený s hrozbou trestu smrti

Jaro 1945. Na vlakovém nádraží v Olomouci právě probíhá namátková kontrola občanů Protektorátu. Šestnáctiletý Josef Pánek (*1928) právě prožívá nejhorší chvíle svého života. Je na útěku z nuceného nasazení a v případě odhalení mu hrozí i trest smrti.

Smutek po Tatičkovi

Josef se narodil v Hranicích na Moravě, ve městě, které provázelo téměř celý jeho život. Rodiče zde pracovali v lékárně. Pánkovi žili skromně, ale Josef prožíval šťastné dětství. Když v roce 1934 nastoupil do školy, bylo to naposledy, co ve třídě visel portrét prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka. Rok na to jej vystřídal Edvard Beneš. Celonárodní smutek po „Tatičkovi“, jak se Masarykovi přezdívalo, jako by předznamenal události, jež přišly o několik let později.

Uloupené pohraničí

Během mobilizace v roce 1938 narukoval i Josefův otec. Zanedlouho se, zklamán a frustrovaný jako většina tehdejších mužů,

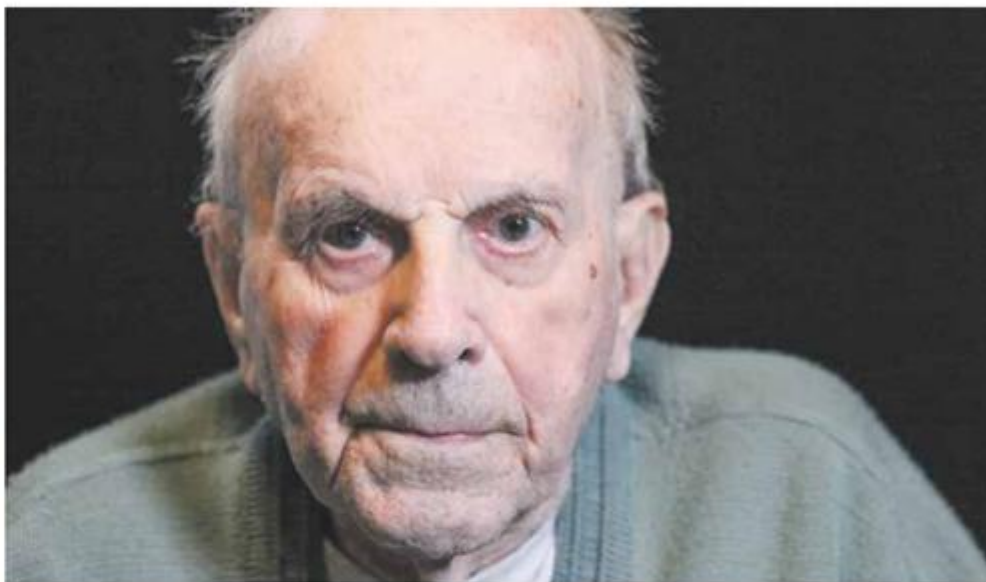
vrátil domů. Celý národ prožíval bezmocný vztek z Mnichovské dohody, kvůli níž přišlo Československo o značnou část svého pohraničí. A rok nato i o zbytek svobody – vypukla druhá světová válka.

Beneš vystřídal Hitler

„Seděl jsem zrovna ve škole, ve třídě, a díval jsem se na Němce z okna, jak jeli směrem od Bělottína. Kantoři z toho byli na větvi, nevěděli, co nám můžou říct, a co ne,“ vzpomíná Josef Pánek na osudový den, kdy nacistická vojska obsadila zbývající území Čech a Moravy. Ve škole se toho mnoho změnilo. Žáci museli v učebnicích začernovat či vytrhávat pasáže, které se nacistům nehodily. Mizelely portréty dřívějších státníků, na zdi za katedrou vystřídal Edvard Beneš nacistický vůdce Adolf Hitler.

Fotbal s gestapáky

Josef Pánek hrával po škole se spolužáky často fotbal na malém prostranství, se kterým sousedilo sídlo obávaného gestapa: „Tam byli tajní, státní policie, všechno možné. A oni se tam nudili, a když viděli, že my tam klidně hrájeme fotbal, tak přišli, jestli by si s námi nemohli zahrát Němceko proti Česku. Jak to dopadlo,

Josef Pánek je celý život aktivním skautem. V Junáku poznal i svou budoucí ženu, s níž vychoval tři děti. V roce 2023 žil Josef Pánek v Domově Alfreda Skeneho pro seniory v Pavlovicích u Přerova.

už si nevzpomínám, ale gólů moc nebylo, jestli dva, to bylo všechno,“ vzpomíná Josef Pánek na situaci dobře ilustrující absurditu kruté doby.

Nucené nasazení

Na samém sklonku války, když Josef ukončil měšťanskou školu, však přišla rána – nacistům docházely síly a mnoho mladých lidí

dostalo povolávací rozkaz k nucenému nasazení, který se nevyhnul ani šestnáctiletému Josefovi – na jaře 1945 musel nastoupit jako kopáč zákopů v Droždíně pod Svatým Kopečkem v Olomouci: „Spali jsme v hospodě, já jsem spal pod stolem. Vyfasovali jsme akorát slámy, do kterých jsme nacpali seno a slámu, co dala obec k dispozici, a na tom jsme spali.“ Kvůli těžkým pracovním podmínkám se Josef jednoho dne rozhodl, že odtud uteče.

Hrozil mi trest smrti...

Jednoho dne se po pracovní době vydal na droždínské nádraží. Koupil si jízdenku do Hranic. Když dojel do Olomouce, na nádraží již čekali příslušníci Werkschutz (závodní stráž), kteří

zde prováděli rozsáhlou kontrolu dokladů. Ale ty u sebe Josef neměl... V nastalém zmatku mu na mysli vyvstala hrůza z odhalené, které tehdy mohlo znamenat i smrt na popravišti. Naštěstí v davu lidí zahlédl mladou ženu s kočárkem. „Přidal jsem se k ní a dělal jsem, že k ní patřím. Takže když pak šli kolem, tak mě pomínil, nechali mě být. Ta paní pak odjela jiným vlakem, už ani nevím kam,“ vzpomíná Josef Pánek na dramatické chvíle, ve kterých mu šlo o holý život. Potom se však bezpečně dostal do rodných Hranic, kde se až do konce války, na radu tatínkova známého, ukrýval v nemocnici. Dva týdny nato se Československo po šesti dlouhých letech znovu svobodně nadechlo.

František Vrba, Radek Šuta

Děkujeme městu Hranice a Olomouckému kraji za podporu, bez vás bychom příběh nemohli zaznamenat. Paměť národa stále hledá pamětníky. Pokud znáte někoho, kdo zajímavě prožil dějiny minulého století, kontaktujte nás, prosím, na jitka.andrysova@postbellum.cz, 777763388.

Od září je znovu otevřen Institut Paměti národa v olomouckých Bezručových sadech – audiovizuální expozice toho nejlepšího, co naši dokumentaristé v průběhu let zaznamenali.

Děkujeme za laskavou podporu městu Hranice, bez vás by příběh Josefa Pánka zapadl zapomenutý.

Olomoucký kraj